

Požadavky ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky pro obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

1. Pedagogika jako věda. Pedagogický výzkum a jeho metodologie.
2. Výchova jako humanizace člověka a lidského světa. Cíle, obsah, prostředky a podmínky výchovy v procesu rozvoje osobnosti. Globální výchova jako integrující přístup k utváření osobnosti. Výchova a vzdělávání pro 21. století – současné pojetí kurikula.
3. Historicko-sociální podmíněnost výchovy a její odraz ve výchovných a vzdělávacích modelech starověku a středověku (antika, středověk, renesance).
4. Dílo a pedagogický systém J. A. Komenského.
5. Pedagogika 18. a 19. století jako východisko moderního pojetí dítěte a dětství (Locke, Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Fröbel, Diesterweg, Ušinskij, Tolstoj).
6. Pedagogický reformismus, jeho charakteristika, zdroje, hlavní proudy a představitelé. Aktuálnost reformních pedagogických snah v současnosti.
7. Vývoj novodobé české pedagogiky a školy od tereziánské reformy. Česká škola a pedagogika 20. století – její tradice a mezinárodní souvislosti.
8. Základy mravní a sociální výchovy - cíle, obsah, proces, metody a prostředky. Výchova k hodnotám – k humanitě, demokracii a občanství na I. stupni ZŠ a její odraz v RVP ZV (průřezová témata OSV, VDO, multikulturní výchova atd.).
9. Kázeň a svoboda ve výchově. Otázky školní kázně (analýza neukázněného chování, řešení výchovného konfliktu). Autorita ve výchově.
10. Environmentální výchova jako průřezové téma v RVP ZV, její pojetí, cíle, obsah a axiologická dimenze.
11. Estetická výchova a její význam pro všestranný rozvoj osobnosti. Cíle a zvláštnosti estetické výchovy v mladším školním věku.
12. Dítě - práce - hra. Pracovní výchova na 1. stupni ZŠ. Význam hry ve výchovně-vzdělávacím procesu. „Škola hrou“ jako činnostní pojetí školního vyučování.
13. Tělesná a zdravotní výchova. Cíle, obsah a prostředky tělesné výchovy na I. stupni ZŠ. Výchova ke zdravému životnímu stylu a projekt „Škola podporující zdraví“.
14. Výchova v rodině a spolupráce rodiny a školy. Rodina a její funkce, cíle, obsah a podmínky rodinné výchovy. Výchova k rodičovství a sexuální výchova.
15. Role učitele na I. stupni ZŠ. Profesní etika učitele. Strategie vedení výchovy ve třídě, organizace školního života dětí, práce třídního učitele. Pedagogická komunikace. Klima třídy a školy.
16. Primární škola v systému výchovy a vzdělávání. Přeměny školy v současnosti a perspektivy jejích změn (humanizace školy, konstruktivismus versus transmisivní pojetí školy, výchova pro 21. století). Alternativy v české škole a jejich zdroje (dosavadní koncepce – Základní, Obecná a Národní škola, inspirace ŠVP v klasických reformních i moderních pedagogických systémech).
17. Historický vývoj pojetí vyučování. Didaktické principy jako podmínka účinnosti výuky. Principy moderních humanizačních snah ve školství (aktualizace principů pedagogického reformismu aj.).
18. Výchovně-vzdělávací proces jako systém, jeho průběh a fáze. Vyučování a zvláštnosti dětského učení (pedagogický konstruktivismus, dětské prekoncepce, styly učení).
19. Obsah výuky a jeho výběr, tvorba kurikula. Národní program rozvoje vzdělávání. Standardy. Vzdělávací program, učební plán a osnovy, učebnice. RVP ZV z hlediska obsahu vzdělávání, ŠVP. Práce učitele s učivem: jeho koncipování, didaktická analýza učiva, tvorba učebních úloh. Analýza učebnic.
20. Cíle základního vzdělávání v RVP ZV. Cílové zaměření ve vyučování a výukové standardy. Využití výukových cílů k řízení výuky. Kognitivní, afektivní a psychomotorická doména učiva a jejich odraz ve výukových cílech. Taxonomie výukových cílů. Klíčové kompetence a cíle výuky.
21. Výukové strategie (deduktivní, induktivní a sociálně zprostředkovaná výuka); metodické postupy ve výuce. Typy výuky: informativní, heuristická, produkční a regulativní. Charakteristika a aplikace na 1. stupni ZŠ. Styl výuky jako individuální charakteristika učitele.

22. Vyučovací metody a jejich klasifikace. Kritéria výběru metod ve vyučovacím procesu. Vyučovací metody na 1. stupni ZŠ. Aktivizující vyučovací metody.
23. Praktické činnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ. Autentické učení, jeho podstata a principy. Problémová metoda a problémové vyučování. Projektová výuka. Kooperativní učení. Motivační činitelé ve vyučování a jejich využívání na 1. stupni ZŠ. Rozvíjení aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků.
24. Organizace výuky. Organizační formy vyučování; vyučovací jednotka (hodina), její výstavba a podoby. Hromadná, skupinová a individualizovaná výuka. Domácí příprava žáků na vyučování a domácí úkoly.
25. Pedagogická diagnostika, její oblasti a metody, vztah k psychologické diagnostice. Diagnostická práce učitele, jeho spolupráce s rodiči a pedagogicko-psychologickou poradnou. Autodiagnostika učitele a její zdroje.
26. Zjišťování výsledků výuky, zkoušky a didaktické testy. Hodnocení a klasifikace žáků. Hodnocení formativní a sumativní, známkování a slovní hodnocení. Školní úspěch a neúspěch.
27. Projektování výuky (ŠVP a jeho tvorba, časově tematický plán a jeho příprava, denní příprava učitele na vyučování).
28. Diferenciace a individualizace ve vyučování a vzdělávání. Možnosti diferencované výuky v současné škole. Práce s talentovanými a zaostávajícími žáky.
29. Organizace a řízení vzdělávacího systému v ČR. Management školy a třídy. Evaluace výuky a práce školy. ŠVP a marketing školy.
30. Speciálně pedagogické aspekty v práci učitele primární školy (vyhledávání a diagnostika žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a práce s nimi); speciálně pedagogická problematika v RVP ZV.

Literatura:

1. BENDL, S. *Školní kázeň. Metody a strategie*. Praha: ISV, 2001.
2. BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.
3. CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1994.
4. FISCHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Agentura Strom, 1997.
5. GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1997.
6. HAVLÍNOVÁ, M. *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Portál, 1998.
7. HORKÁ, H. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD, 2005.
8. HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století*. Brno: Paido, 2000.
9. HRABAL, V. *Pedagogicko-psychologická diagnostika žáka*. Praha: SPN, 1989.
10. JANÍK, T. et al. *Kvalita (ve) vzdělávání: Obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: MU, 2013
11. JANÍK, T., MAŇÁK, J., KNECHT, P. *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido, 2009.
12. JŮVA, V. *Přehled dějin výchovy*. Brno: MU, 1993.
13. KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002.
14. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997.
15. Kol.: *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno: MU, 1996.
16. KOLLÁRIKOVÁ, Z. a kol. *Předškolní a elementární pedagogika*. Praha: Portál, 2001.
17. KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála, 1995.
18. KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU, 2006.
19. KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Systém hodnocení a sebehodnocení žáků, Zkušenosti z České republiky i Evropských škol*. 1. vyd. Brno: MSD, 2011.

20. KRYKORKOVÁ, H., CHVÁL, J. Pedagogicko-psychologická diagnostika a očekávané proměny jejího pojetí. In Vališová, Kasíková: Pedagogika pro učitele. Praha: Grada, 2007.
21. KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: ManaCom, 1996.
22. MAŇÁK, J. a kol. *Alternativní metody a postupy*. Brno: MU, 1997.
23. MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno: MU, 1994.
24. MAŇÁK, J., JANÍK, T., ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008.
25. MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.
26. PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál, 1998.
27. PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995
28. PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996.
29. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1998.
30. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV, 2001.
31. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2009.
32. PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002.
33. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013.
34. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VUP, 2007.
35. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999.
36. SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Praha: Portál, 1999.
37. STŘELEČEK, S. (Ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy 1,2*. Brno: MSD, 2005.
38. SVOBODOVÁ, J.; JŮVA, V. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1996.
39. SPÁČILOVÁ, Hana. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 74 s. ISBN 80-244-0568-7
40. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.
41. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2007.
- 42.